

Лекція № 4

Управлінські аспекти роботи з обдарованими та здібними учнями

Підготувала:

викладач Верховська О.А.

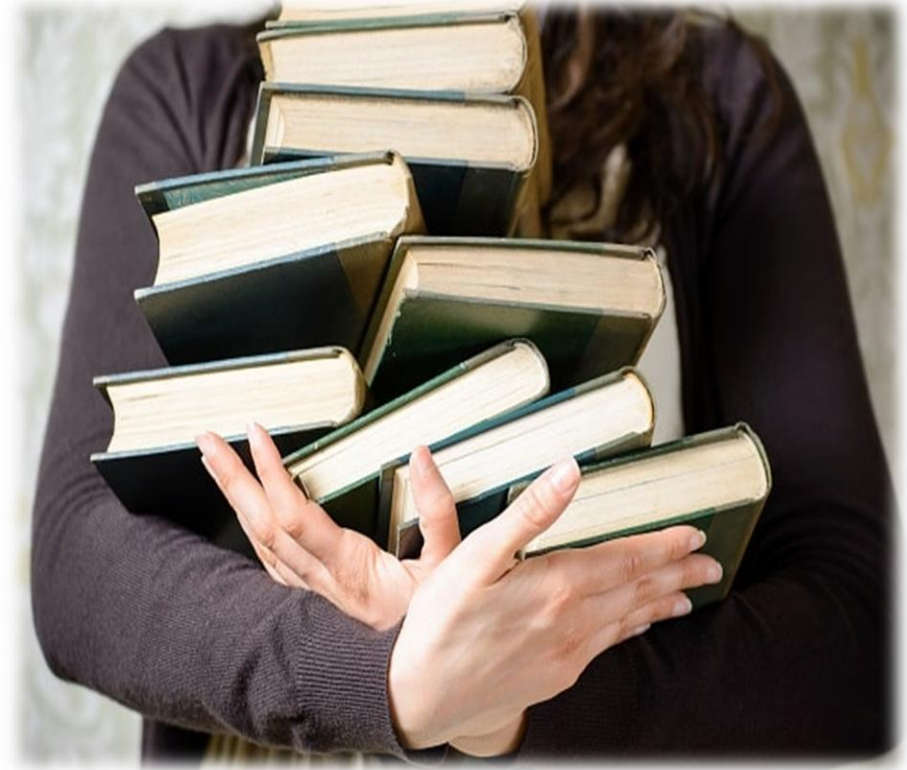
План

1. Нормативно-правове забезпечення підтримки та розвитку обдарованих дітей в Україні.
2. Основні завдання щодо організації діяльності з обдарованими школярами.
3. Модель роботи ЗНЗ з обдарованими дітьми.
4. Організаційно-педагогічні умови та шляхи ефективної роботи з обдарованими учнями.

Література

1. Закон України «Про державну підтримку обдарованої молоді» від 8 лютого 2001 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/
2. Закон України «Про основні засади державної підтримки обдарованих дітей та молоді України» від 1 січня 2005 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/>
3. Указ Президента України «Про гранти Президента України для обдарованої молоді» від 02.08.2000 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/
4. Кушнір В. Пошуки науково-практичних підходів у дослідженні феномену дитячої обдарованості / В. Кушнір // Рідна школа. – 2009. – № 4. – С. 66-69.

Домашнє завдання

- опрацювати лекцію 4;
- підготуватися до практичного заняття № 4 (див. Інструкцію до практичного заняття № 4);
- пройти тест 4 «Управлінські аспекти роботи з обдарованими та здібними учнями» в Moodle.

Питання та завдання для самоконтролю

- Назвіть нормативно-правові документи, що регламентують державну політику щодо підтримки та розвитку обдарованих дітей в Україні.
- Що належить до заходів державної підтримки обдарованої учнівської молоді?
- Які заходи державної підтримки обдарованих дітей та молоді в Україні?
- На що спрямований нормативно-правовий акт підтримки та розвитку обдарованих учнів?
- Назвіть основні завдання щодо організації діяльності з обдарованими школярами.
- Які підходи до побудови освітнього процесу обдарованих дітей пропонують науковці?
- Визначте організаційно-педагогічні умови для роботи з обдарованими учнями.
- Визначте шляхи ефективної роботи з обдарованими учнями.

1. Нормативно-правове забезпечення підтримки та розвитку обдарованих дітей в Україні

Підтримка творчої обдарованості на законодавчому (державному) рівні є одним із пріоритетних напрямів державної політики в Україні. Про це йдеться у Законах України «Про освіту», Національній доктрині розвитку освіти України, Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Національній програмі виховання дітей та учнівської молоді в Україні, Національній програмі «Діти України», Комплексній програмі «Творча обдарованість», Програмі розвитку обдарованих дітей і молоді, Указах Президента України про підтримку обдарованих дітей, в яких робота з обдарованими дітьми та молоддю розглядається як безперервний процес формування творчої особистості, розвиток культурного та інтелектуального потенціалу України.

Відповідно до **Закону України «Про державну підтримку обдарованої молоді»**, **державна підтримка обдарованої молоді** –це сукупність заходів, що здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування у сфері молодіжної політики з метою створення умов, гарантій і стимулів для розкриття творчих здібностей молоді у сфері науки, освіти, культури і мистецтва.

Заходи державної підтримки обдарованої учнівської молоді:

- надання цільових пільгових державних кредитів для здобуття освіти у вищих навчальних закладах незалежно від форми власності;
- надання одноразових грошових премій за перемогу в олімпіадах, конкурсах, змаганнях;
- зарахування поза конкурсом до державних навчальних закладів, професійно-технічних закладів освіти.

Відповідно до Закону України «Про основні засади державної підтримки обдарованих дітей та молоді в Україні» доповнюють наступні заходи підтримки:

- Даний перелік реалізація права на одержання ваучера на здобуття середньої або вищої освіти за рахунок коштів державного бюджету України; одержання учнівського квитка обдарованої дитини та користування ним;
- реалізація переважного право на безкоштовне навчання в спеціалізованих навчальних закладах для розвитку здібностей і обдарувань дітей та молоді, дитячих закладах культури, спортивних школах і секціях, позашкільних навчально-виховних закладах;
- реалізація переважного права на участь у науково-дослідній та інших видах наукової діяльності, конференціях, олімпіадах, виставках, конкурсах; реалізація переважного права на забезпечення стипендіями, гуртожитками, інтернатами; надання щомісячної допомоги для обдарованої дитини; першочергове безплатне особисте обслуговування в амбулаторно-поліклінічних закладах усіх типів та видів; безплатний проїзд всіма видами пасажирського транспорту (за винятком таксі) тощо.

- Підтримка та розвиток обдарованих учнів для держави повинна мати стратегічне значення, а тому, бути складовою її **внутрішньої політики**, адже це виховання творчого потенціалу народу. Таке положення обов'язково має бути нормативно закріплене і слугувати правовою підставою для розробки та прийняття законодавчого акту про освіту обдарованих дітей.
- Подібний нормативно-правовий акт покликаний бути гарантом з боку держави, що обдаровані діти можуть отримувати освіту відповідно до своїх здібностей і, таким чином, їхні інтереси будуть захищені.

Нормативно-правовий акт для підтримки та розвитку обдарованих учнів, покликаний:

- - запровадити систему індивідуально орієнтованої освіти для обдарованих учнів;
- - офіційно впровадити спеціалізовані освітні програми для обдарованих учнів;
- - упровадити систему підготовки педагогічних, психологічних, медичних та інших працівників по роботі з обдарованими учнями;
- - встановити вимоги до педагогічних, психологічних, медичних та інших працівників по роботі з обдарованими учнями;
- - виокремити у системі органів управління освітою структурні підрозділи та посади, що б відповідали за належну реалізацію спеціалізованих освітніх програм для обдарованих учнів, закріпити їх правовий статус;
- - закріпити юридичне визначення «обдарованої дитини», яке було б «статусним», тобто надавало їй можливість навчатись за затвердженими освітніми програмами для обдарованих учнів;
- - визначити основні складові процесу навчання обдарованих учнів;
- - закріпити основні положення щодо процесу ідентифікації обдарованих учнів;
- - запровадити загальне та індивідуальне планування навчально-виховного процесу обдарованих учнів (встановити вимоги до навчальних планів);
- - запровадити систему оцінювання навчання обдарованих учнів;
- - встановити інші необхідні заходи підтримки обдарованих учнів.

2. Основні завдання щодо організації діяльності з обдарованими школярами

Складна та багатоаспектна проблема роботи з обдарованими дітьми потребує якісних нововведень на рівні теорії та практики.

За результатами педагогічного супроводу обдарованих дітей вирішуються наступні завдання:

- виявляються особливо обдаровані діти, в тому числі, й ті, які не розкрилися або були непомітними вчителями й батьками;
- створення для них особливого середовища, де б достатньо ефективно проходив творчий і особистісний розвиток таких дітей;
- навчання для таких дітей повинно здійснюватися згідно їх індивідуальних інтелектуальних особливостей;
- створення реальних умов для формування, розвитку й закріплення в обдарованих дітей необхідних і достатніх навичок ефективної самореалізації, маючи в перспективі їх майбутню професійну діяльність.

Науковці пропонують різні підходи до побудови освітнього процесу обдарованих дітей

З боку адміністрації школи це:

- організація педагогічного досвіду з метою забезпечення розвитку здібностей обдарованих дітей;
- визначення варіативної частини навчального плану;
- розробка конкретних методичних рекомендацій;
- добір педагогічних кадрів;
- постійне вивчення педагогічної майстерності вчителів, забезпечення умов для їхньої самостійної діяльності, підвищення загальнокультурного та професійного рівня;
- забезпечення участі обдарованих учнів у конкурсах, змаганнях, олімпіадах.

З боку психолога:

- аналітична корекція результатів розвитку учня на основі вивчення рівня інтелектуального розвитку та коефіцієнта самореалізації, тестування;
- робота з учителями щодо врахування результатів психологічних досліджень в їхній подальшій роботі.

Науковці пропонують різні підходи до побудови освітнього процесу обдарованих дітей

З боку вчителя:

- визначення мети, планування режиму роботи школяра;
- впровадження в навчально-виховний процес нових гуманістичних підходів, які б ґрунтувалися на принципах педагогічної співпраці;
- модернізація форм, методів навчання та виховання;
- створення належних умов для розвитку особистості;
- стимулювання постійного самоаналізу учнем своєї самостійної діяльності.

З боку сім'ї:

- створення стимулювальної, духовної та морально психологічної атмосфери;
- побудова оптимального режиму життя, діяльності та розвитку учня;
- пріоритет взаємин співробітництва;
- забезпечення матеріальної підтримки дитини.

3. Модель роботи ЗНЗ з обдарованими дітьми

Модель роботи загальноосвітнього навчального закладу з обдарованими та здібними учнями		
Блоки		
Освітній	Форми учнівської взаємодії	Моніторинг
Індивідуальне навчання	Олімпіади Турніри Конкурси Наукові змагання Конференції	Якість основних умов освітнього процесу
Групові форми роботи		<ul style="list-style-type: none"> - Управління - Науково-методичною роботою - Кадрового та матеріального забезпечення - Діагностика особистісних параметрів - Стану здоров'я школярів
Додаткова освіта: <ul style="list-style-type: none"> - Факультативи - Курси за вибором - Гуртки - Очно-заочні школи 		
самоосвіта		Якість реалізації освітнього процесу
		<ul style="list-style-type: none"> - зміст освітнього процесу - стан викладання - навчальна діяльність - науково-дослідницька діяльність учнів
		Якість діяльності освітнього процесу:
		<ul style="list-style-type: none"> - Навчальних досягнень учнів (реалізація творчого потенціалу) - Володіння процедурами творчої діяльності - Вихованості - Розвитку особистості

4. Організаційно-педагогічні умови та шляхи ефективної роботи з обдарованими учнями

Для успішного розвитку обдарованої особистості необхідне відповідне середовище, в якому дитина може успішно розвиватися. В останньому випадку важливе значення надається організації навчально-виховного процесу у школі **провідними напрямками діяльності якої повинно бути:**

- своєчасна діагностика інтелектуальних особливостей і здібностей школяра;
- гуманне співробітництво учителя та учня;
- взаємодія педагогів і батьків;
- створення для дитини ситуацій упевненості в собі;
- забезпечення молодшому школяреві права на пошук і помилку без зниження оцінки, надання можливості виправлення помилки і підвищення оцінки;
- підтримка ініціативи дитини у всіх видах діяльності;
- гуманізація сфери спілкування з однолітками та дорослими;
- надання можливості реалізації фізичної та пізнавальної активності;
- навчання прийомів самостійної роботи, способів самоконтролю, дослідницької діяльності.

- Навчання обдарованих дітей в умовах загальноосвітньої школи повинно здійснюватися на основі принципів диференціації та індивідуалізації (за допомогою виділення груп учнів залежно від виду їх обдарованості, організації індивідуального навчального плану, навчання за індивідуальними програмами з окремих навчальних предметів і т.п.).
- На жаль, сучасна практика зводиться в основному до навчання за індивідуальними програмами в одній предметній області, що не сприяє розкриттю інших здібностей дитини, що лежать поза нею.
- Здійснення диференціації та індивідуалізації навчально виховного процесу для обдарованих дітей в умовах масових загальноосвітніх шкіл передбачає застосування різних форм організації навчання і виховання, які ґрунтуються на ідеї угруповання учнів в певні моменти освітнього процесу.

Форми навчання для розвитку обдарованих дітей :

- перегрупування паралелей (школярі одного віку розподіляються для занять з кожного навчального предмета в групи, відповідно до чого одна і та ж дитина може займатися якими-небудь предметами (наприклад, математикою) в групі здібних учнів, а іншими (наприклад, гуманітарними) – в звичайній);
- виділення групи обдарованих учнів з паралелі (об'єднання в групу найбільш успішних в кожній паралелі школярів, які навчаються за ускладненою і збагаченою програмою);
- поперемінне навчання (угрупкування дітей різного віку, проте не на увесь навчальний час, а тільки на його частину, що дає обдарованим школярам можливість для спілкування з однолітками і дозволяє їм знаходити рівних собі в академічному відношенні учнів і відповідний зміст освіти);
- збагачене навчання для окремих груп дітей за рахунок скорочення часу на проходження обов'язкової програми;
- групування учнів усередині одного класу в гомогенні
- малі групи з тих або інших причин (рівень інтелектуальних здібностей, академічні досягнення).

- Застосування різних форм організації навчального процесу в цілях диференціації навчання для обдарованих учнів може бути ефективне тільки за **умови зміни змісту і методів навчання.**
- Інакше навчання обдарованих дітей відрізнятиметься від традиційного тільки темпом проходження навчальної програми, що не є достатнім для дійсного розвитку таких школярів, задоволення їх індивідуальних пізнавальних запитів, в силу чого виділення обдарованих учнів в окрему групу може мати більше негативних наслідків, ніж позитивних.

Шляхи роботи навчального закладу у напрямі навчання і виховання обдарованих дітей:

- систематизація матеріалів періодичних видань із проблем дитячої обдарованості;
- проведення семінарів із метою систематичного підвищення майстерності вчителів, які працюють з обдарованими учнями;
- створення авторських програм та методичних розробок, спрямованих на виявлення та розвиток обдарованих школярів;
- створення банку педагогічного досвіду роботи з обдарованими дітьми;
- організація і проведення шкільних, районних, міських олімпіад;
- формування груп для індивідуального навчання обдарованих учнів з урахуванням рівня здібностей та сфери обдарованості, запитів кожної дитини;
- підготовка рекомендацій учителям, які працюють з обдарованими школярами;
- організація та проведення творчих звітів педагогів за результатами роботи з обдарованими дітьми на індивідуальних заняттях, гуртках, студіях;
- залучення обдарованих учнів до участі у міських, районних, обласних творчих конкурсах;
- створення інформаційної бази даних обдарованих дітей із різних напрямів діяльності;
- розгляд питань організації роботи з обдарованими школярами та визначення подальших напрямів роботи на засіданнях шкільних, районних, міських методичних об'єднань учителів, педагогічних радах.

